

Zeven Blokken

Gebiedsgericht toezicht

Carli Aulich – Smilde – 12 april 2022

Programma

19:00 u. **Inloop met koffie en thee**

19:30 u. **Welkomstwoord bestuurder (Jeroen Niezen)**

19:35 – 20.00 u. **Presentatie over project 'Perceelsemissie in de hand' (Sjoerd van der Meulen)**

20:00 – 20:25 u. **Presentatie monitoringresultaten (Carli Aulich)**

20:25 – 20:35 u. **Conclusies en ervaringen van het project**

20:35 – 20:45 u. **Hoe gaan we nu verder?**

Vanaf 20:45 u. **Afsluiting met hapje en drankje**

Doel van het project

- Aan de hand van monitoringsgegevens gericht in gesprek met doelgroep over mogelijkheden om emissies terug te dringen (en indien nodig handhaven)
- Onderzoeken of het mogelijk is om het effect van intensievere samenwerking (of handhaving) te kunnen meten in oppervlaktewaterkwaliteit

Programma

19:00 u. **Inloop met koffie en thee**

19:30 u. **Welkomstwoord bestuurder (Jeroen Niezen)**

19:35 – 20.00 u. **Presentatie over project 'Perceelsemissie in de hand' (Sjoerd van der Meulen)**

20:00 – 20:25 u. **Presentatie monitoringresultaten (Carli Aulich)**

20:25 – 20:35 u. **Conclusies en ervaringen van het project**

20:35 – 20:45 u. **Hoe gaan we nu verder?**

Vanaf 20:45 u. **Afsluiting met hapje en drankje**

Perceelemissie in de Hand

Smilde, 12-04-2022

Inleiding PidH

- Met 70 deelnemers emissies beperken
- Experimenteren met maatregelen
- Demonstreren op pilotbedrijven
- Leren van metingen

Meettechniek

HOE NAUWKEURIG WORDT WATERKWALITEIT? GEMETEN!

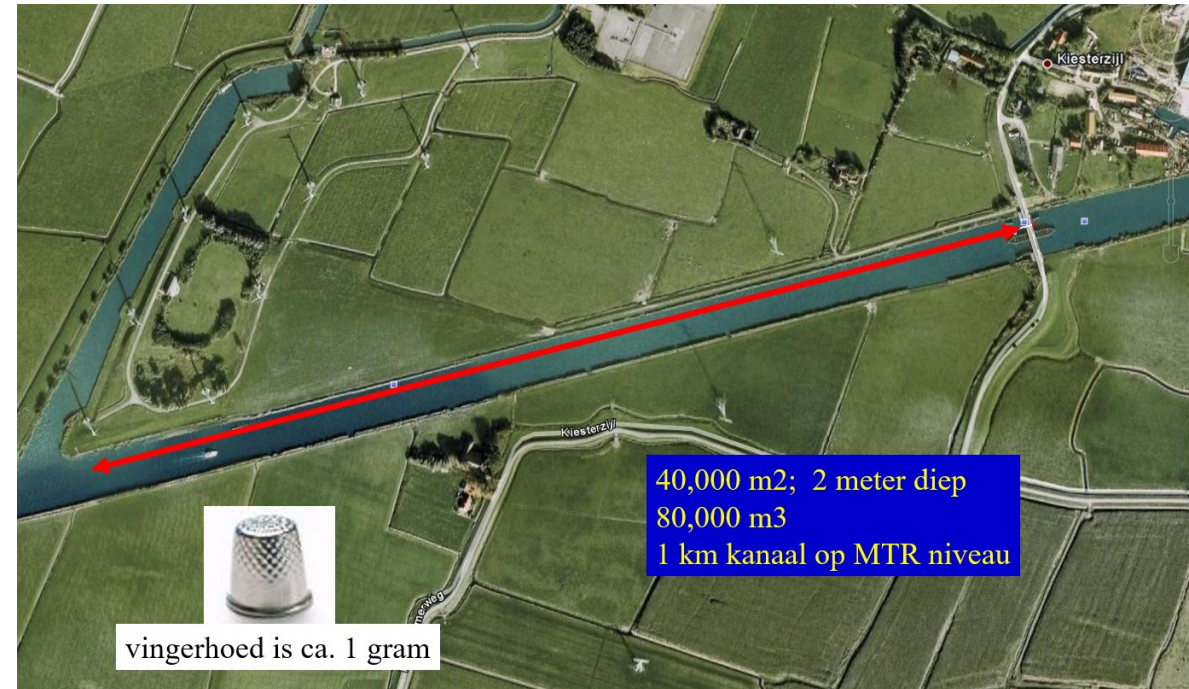
WATERKWALITEIT WORDT UITGEDRUKT IN NANOGRAM PER LITER

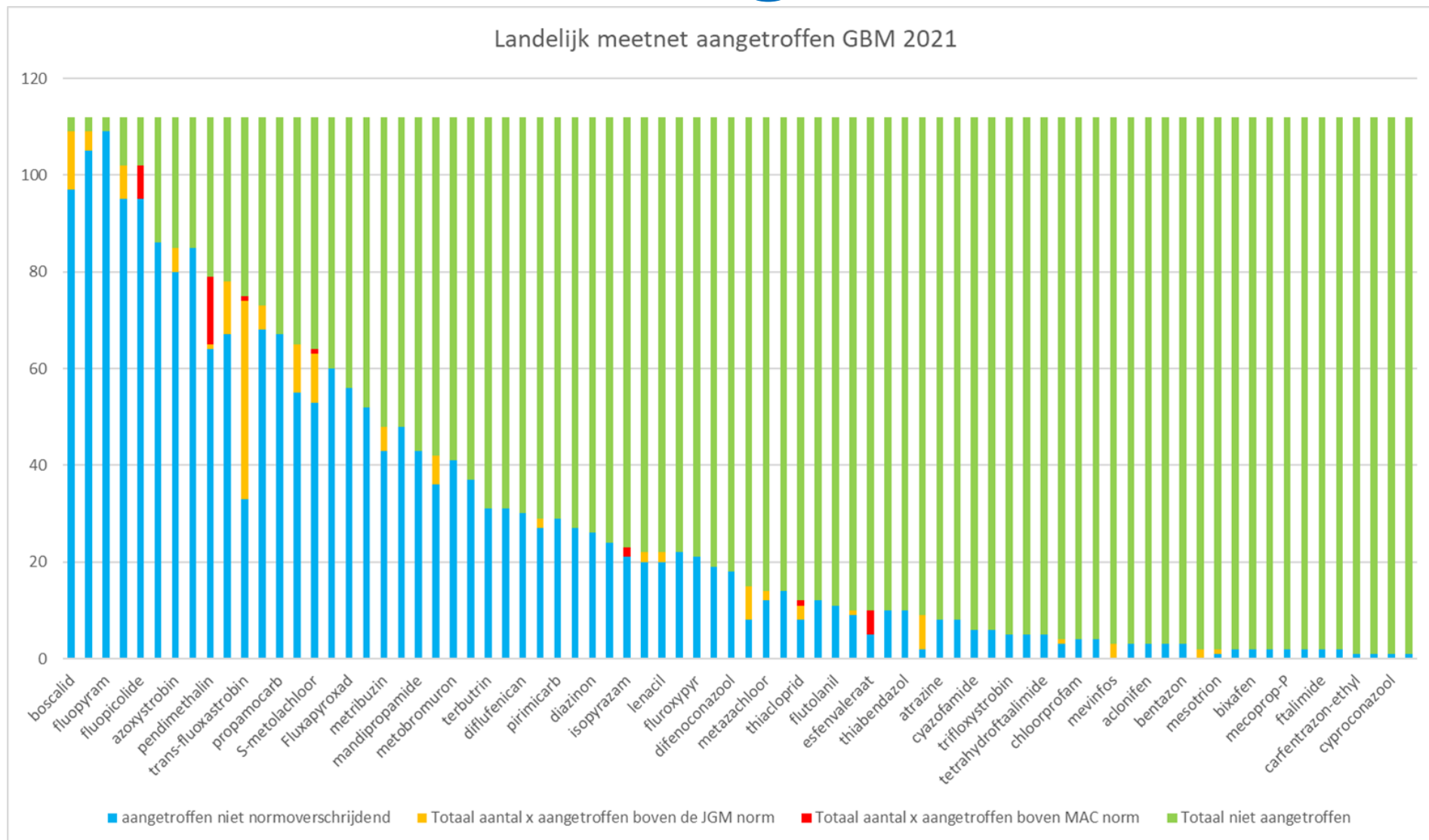
DIT IS ZO PRECIES DAT...
ER 1 PERSOON ONTDEKT KAN WORDEN UIT 1 MILJARD

Een druppel van **1 gram** onverdund gewasbeschermingsmiddel is voldoende om **20 km** sloot te vervuilen!

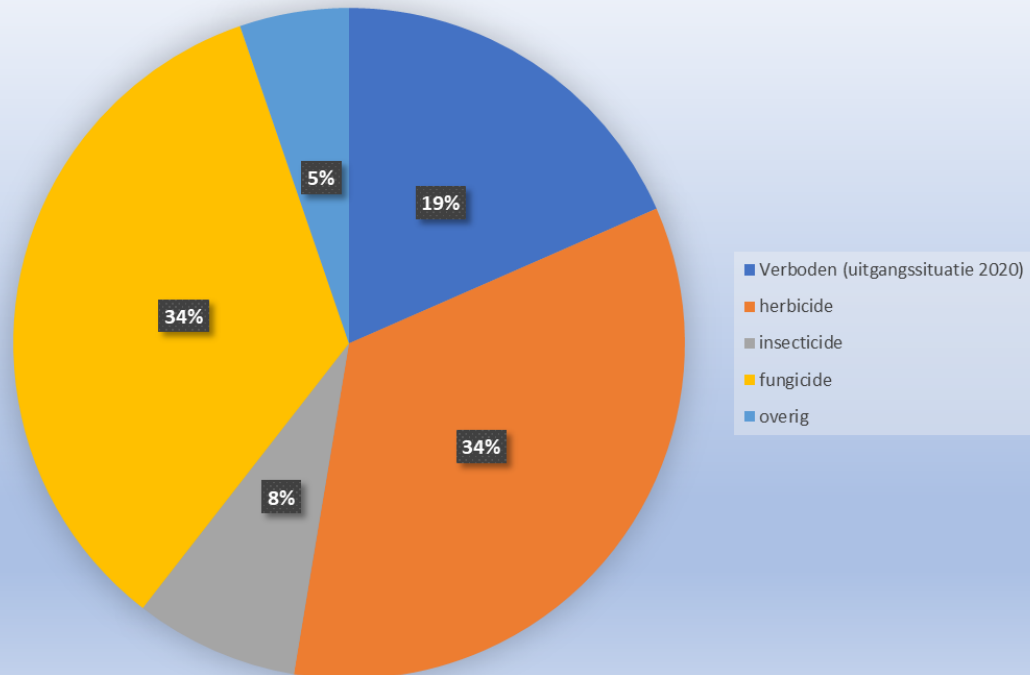
Wat wordt er gevonden?

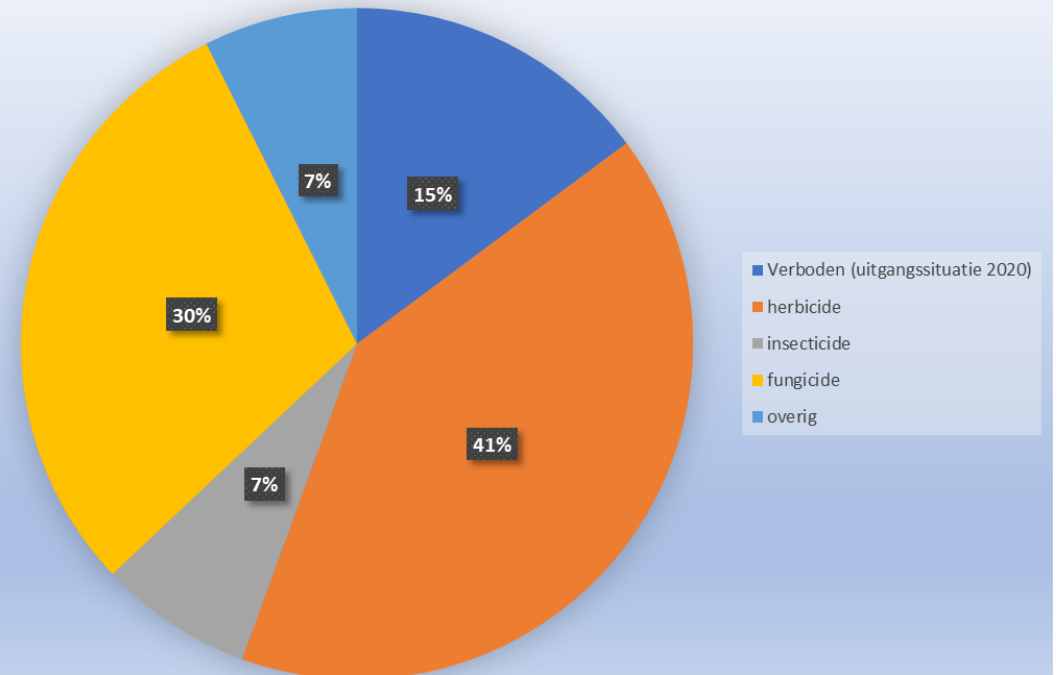

Wat wordt er gevonden?

Soort aangetroffen stof

Soort normoverschrijdende stof

Wat wordt er gevonden?

Oorsprong niet alleen uit de landbouw

Mierenlokdozen, ontsmettingsmiddelen, DEET, bebouwing, vlooiënbanden, coatings, medicijnen etc.

Emissieroutes

Vuistregel:

- Puntemissies $\approx$ 50%
- Perceelemissie: 35 - 40%
- Drift rest

Emissieroutes

Emissieroutes

Emissieroutes

Maatregelen

Twee pijlers:

- Duurzaam bodembeheer
  - Organische stof en mest aanvoer, groenbemesters ed.
  - Grondbewerking, bodemverdichting
  - Infiltratie capaciteit verhogen!
- Fysieke maatregelen
  - Waterhuishouding
  - Randenbeheer

Duurzaam bodembeheer

aanvoer

gewasresten	1105	kg/ha
stro		kg/ha
groenbemesters	103	kg/ha
organische mest	1034	kg/ha
totale aanvoer	2.243	kg/ha

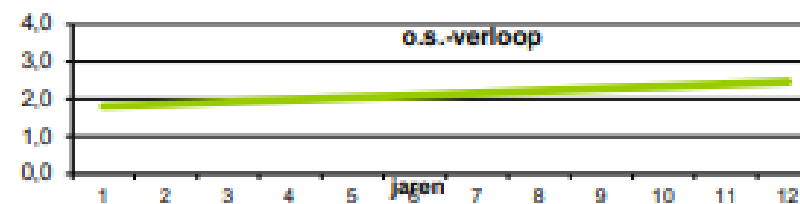
afbraak

bouwvoor	15	cm	=	2175	ton
o.s.	1,8	%	=	39,15	ton
afbraak	2,4	%	=	944	kg/ha
balans	1.300	kg/ha			
jaarlijkse toename :	0,060	%			

aanvoer als percentage van de afvoer

aanvoer/afvoer 238 %

o.s.% over 10 jaar: 2,40 %

Erosie beperken

- Greppels
- Transformer op aardappelruggen
- Drenpels
- Frezen

Randenbeheer

Overzicht maatregelen

Maatregelen	Aantal	Percentage	Opmerking
Stro hakselen	43	63%	Er zijn er ook die deels het stro verhakselen
Sensing info gebruiken op percelen	19	28%	
Drainage	68	100%	
Compost tussen poten en frezen		0%	
Drempels tussen ruggen	2	3%	Een aantal hebben mogelijk wat interesse daarin
Greppel langs gewassen	44	64%	
Sleufenrees extra ringleiding of T-stuk in slenk	4	6%	
Extra infiltratiegreppel langs sloot (cascade)	8	12%	
woeltand bij het frezen	35	52%	
Groene bufferstrook langs watergang	18	27%	
Graan rondom gewassen op kopakker		0%	
Combi woeltand en drempels		0%	
niet kerende grondbewerking (deels of volledig)	13	19%	
Ekploeg / ondieper ploegen / minimaal ploegen	35	52%	
optimaliseren organische stofaanvoer	37	54%	Veelal positieve balans, valt nog te verbeteren in aanvoer van soorten en terugdringen kunstmest gebruik
Calciumtoestand verbeteren	10	14%	
verdichte/storende lagen opheffen	11	16%	weinig echt storende lagen, wel compactering
Middelenkeuze gewasbescherming	42	62%	
BOS systeem gebruiken	19	28%	
Spuitmachinetype emissiearm	16	24%	
Eindvoor laten liggen	5	7%	
Gebruik lage drukbanden / wisselsystemen etc.	29	42%	
Minimaal berijden van de percelen bij oogst	19	28%	
Gebruik hulpstoffen	20	29%	
Telen van diepwortelende groenbemesters	10	14%	toenemende aandacht voor mengsels
Kouters achter de wielen na het zaaien	1	2%	
Erfemissie aandacht	12	18%	
Toepassen drip irrigatie	2	3%	
Rietkraag in niet watervoerende sloot	8	12%	
Vaste rijpaden	1	2%	
Maximaal beteeld houden van land	9	13%	2 deelnemers zijn nkg, rest voorjaarsploegen

Conclusies

- Effectieve maatregelen nemen is maatwerk!
- Stapelen van maatregelen
- Meest effectief is een bodem in topconditie

Dank voor uw aandacht

Programma

19:00 u. Inloop met koffie en thee

19:30 u. **Welkomstwoord bestuurder (Jeroen Niezen)**

19:35 – 20.00 u. **Presentatie over project 'Perceelsemissie in de hand' (Sjoerd van der Meulen)**

20:00 – 20:25 u. **Presentatie monitoringresultaten (Carli Aulich)**

20:25 – 20:35 u. **Conclusies en ervaringen van het project**

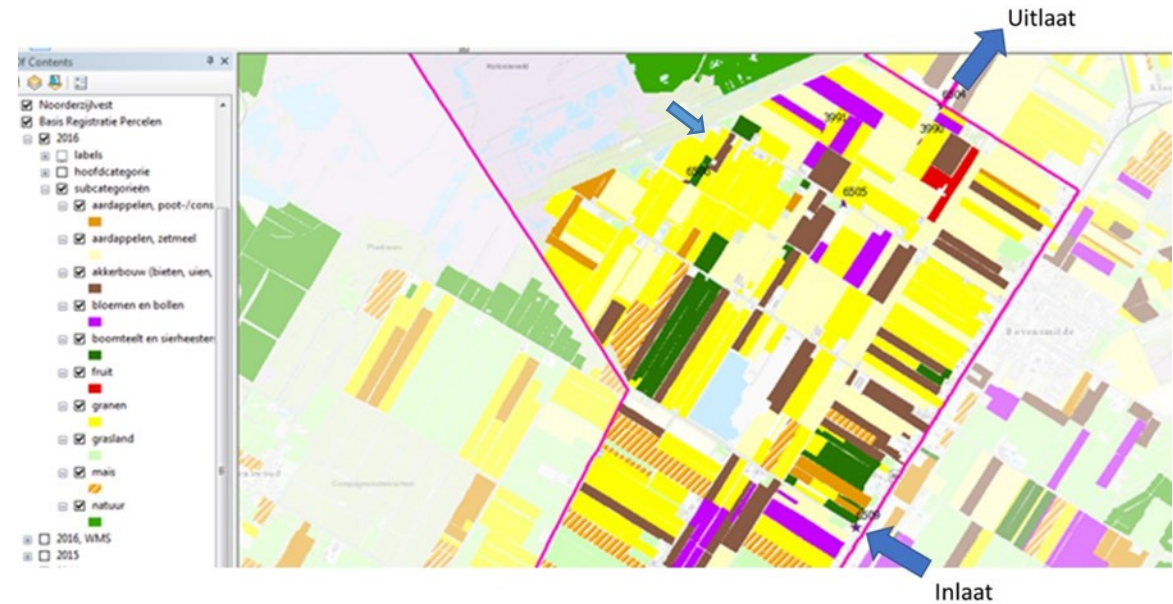
20:35 – 20:45 u. **Hoe gaan we nu verder?**

Vanaf 20:45 u. **Afsluiting met hapje en drankje**

Opzet en uitvoering project

- Metingen
  - Uitlaat
  - Inlaat/inlaten
  - Regulier: steekmonsters
  - Passieve bemonstering over langere periode
- Bijeenkomsten
  - Terugkoppeling meetresultaten
  - Informatieve presentaties
- Bedrijfsbezoeken

Opzet project

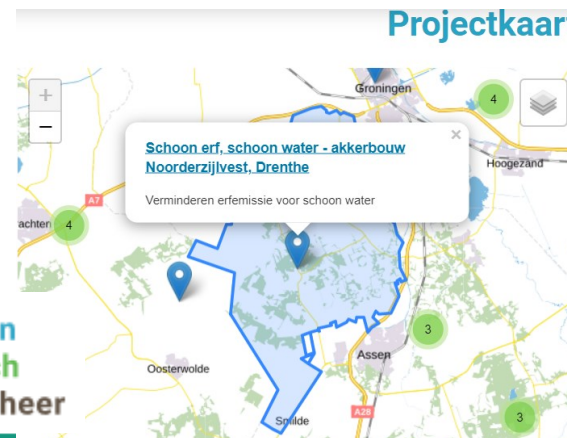

Bijeenkomsten

- 27 maart 2019, 9 maart 2020, en nu
- Werkwijze toezicht en handhaving gbm in afvalwater agrarische bedrijven
- TCT: driftreductie en regelgeving in de praktijk
- DAW-project “Schoon erf, schoon water
- Project Friesland “Perceelsemissie in de hand”

Bedrijfsbezoeken

- Gehinderd door Corona
- 4 bedrijven, waarvan 1 specifiek voor dit project
- Komende periode volgen meer bezoeken

Metingen

- Steekmonsters: 5-8 momentopnamen per jaar, officiële vergelijking norm
- Passieve bemonstering: constante opname over langere periode, tijds-gemiddelde waarde, locaties beter vergelijken, lagere concentraties meten

2018	2019	2020
	22 mrt – 3 mei	8 april – 6 mei *
5 mei – 13 juni	3 mei – 18 juni	6 mei – 17 juni
13 juni – 26 juli	18 juni – 26 juli	17 juni – 29 juli
26 juli – 6 september		

Regulier - steekmonsters

Werkzame stoffen, waarvan de metingen sinds 2018 (individueel) normen overschrijden.

	MAC	MTR	JG (individueel)
Uitlaat	Pendimethalin	Metamitron	S-Metolachloor
	Dimethenamid-P	Fenpropidin	Azoxystrobin
		Pyridafol	Metribuzin
			Imidacloprid
Additioneel in haarvaten	Metribuzin	Cyazofamide	t-Fluoxastrobin
	Deltamethrin	Lenacil	Epoxiconazool
		Lufenuron	Desmedifam
Inlaat (2020)			Terbutylazine
			Imidacloprid
			Dimethenamid-P

Pendimethalin: Wing-P (bloembollen, prei, ui, gras[zoden]), Stomp (o.a. uien, bloembollen, boomkwekerij)

Dimethenamide-P: Frontier Optima (o.a. [rode] bieten, mais) , Spectrum (tulp), Wing-P

Metribuzin: CropGuard Metribuzin 600 SC (o.a. aardappelen, wortelen, asperges), Arcade (aardappelen)

Deltamethrin: WOPRO Deltamethrin (o.a. aardappelen, bloembollen, granen, koolgewassen)

Metamitron: Metafol Super (bieten), Goltix WG (o.a. bieten, aardbeien, bloembollen)

Passieve bemonstering

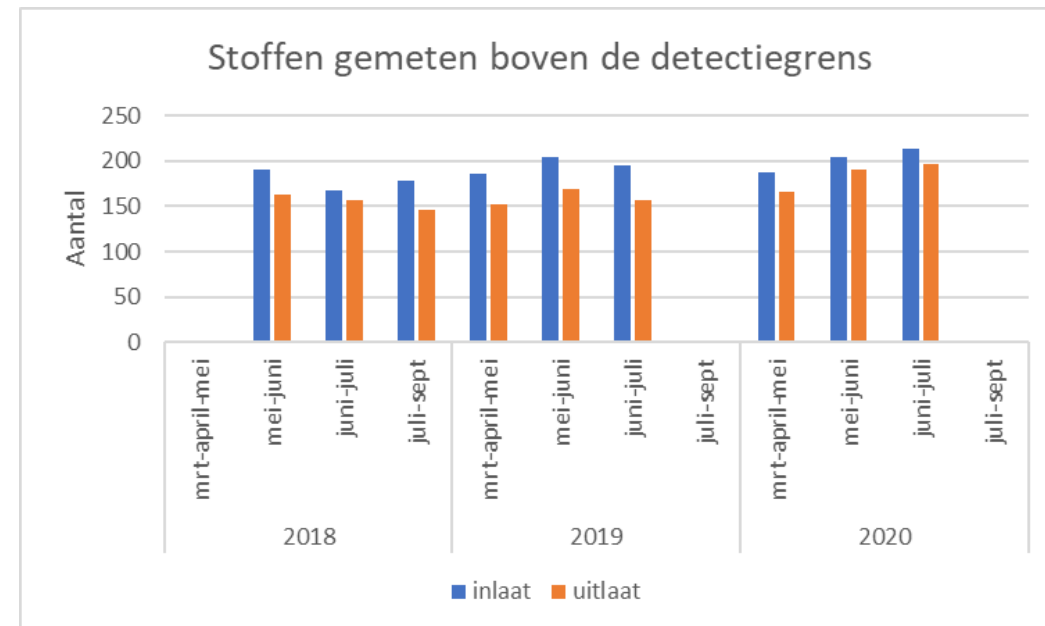
- Ook bij deze bemonstering komen (indicatieve) normoverschrijdingen van **Pendimethalin**, **Dimethenamide-P**, **Metribuzin** en Azoxystrobin naar voren.
- Vergelijking van uitlaat met inlaat laat zien welke middelen veel gebruikt worden in Zeven Blokken (grote toename in meerdere jaren): **Lenacil**, **Metamitron** (en afbraakproduct), **Trifloxystrobin** (én afbraakproduct), **Ethofumesaat**, Flutolanil, **Metribuzin**, Fluopyram (vooral afbraakproduct) en **Pendimethalin** (de laatste vooral in juni-juli 2018)
- Thiacloprid (m.n 2019): kwam bij reguliere bemonstering niet naar voren; bij passieve bemonstering wel toename in het gebied tot boven de norm aangetoond

Trends

Veel gewasbeschermingsmiddelen komen in *lage* concentraties het landbouwgebied binnen; bijv. fosthiazaat (Nemathorin; aardappelen, lelies) in periode eind maart-begin mei

Trends

Ratio uitlaat/inlaat	2018	2019	2020
Bestrijdingsmiddelen (GCMS)			
dimethenamid (-P) +	4-40	6-19	0,5-2,3
ethofumesaat +	16-79	13-56	12-27
metolachloor (-S) +	7-16	4-28	4-4,4
metribuzin *	13-71	1-3,6	1-90/310
pendimethalin +	15-500	3-14	0,5-1,4
prosulfocarb +	11-24	2-6	1-10
terbutylazine +	1-2	0,2-0,8	0,1-1
Bestrijdingsmiddelen (LC-MS)			
azoxystrobin +	2-9	1-5,5	4-7
carbendazim *	0,4-2,4	0,9-3,6	0,7-1,2
flutolanil +	17-34	4-21	4-30
lenacil +	24-67	16-227	15-38
metamitron -	6-15	3,5-157	4-14
metamitron-desamino -	n.g.	5-171	5-21
thiacloprid -	1-2	n.a.-24	n.a.-6
flonicamid -	3-16	n.a.-2	n.a.-9
fluopyram *	0,9-9	1,6-9	0,9-2,3
trifloxystrobin +	10-239	27-135	1,5-5,5

Duidelijke afname tijdens projectperiode:

- dimethenamide-P (Frontier, Wing-P),
- ethofumesaat (Metafol Super, Goltix Super (bevat ook metamitron), Oblix 500 SC),
- pendimethalin (Wing-P, Stomp) en
- trifloxystrobin (Luna Sensation, Delaro)

Maar ook wisselingen (teeltwisseling?):

- Metribuzin (Arcade, TAVAS, artist)
- Lenacil (Safari duoactive)

Conclusies metingen

- Verschillende locaties beter vergelijkbaar – wat komt het gebied in, wat neemt toe
  - ▶▶ goed beeld van wat de belasting vanuit Zeven Blokken zelf is
- Lagere concentraties, uitgebreider pakket (bv. Afbraakproducten)
- Door constante bemonstering mis je “niks”

- In 2019 : effect op watervlooien aantoonbaar; 20% sterfte geeft risico op chronisch effect aan

Programma

19:00 u. Inloop met koffie en thee

19:30 u. Welkomstwoord bestuurder (Jeroen Niezen)

19:35 – 20.00 u. Presentatie over project 'Perceelsemissie in de hand' (Sjoerd van der Meulen)

20:00 – 20:25 u. Presentatie monitoringresultaten (Carli Aulich)

20:25 – 20:35 u. **Conclusies en ervaringen van het project**

20:35 – 20:45 u. **Hoe gaan we nu verder?**

Vanaf 20:45 u. **Afsluiting met hapje en drankje**

Onze conclusies over en ervaringen met het project

Qua kennis heeft het project het nodige opgeleverd:

- Qua analyses meer kennis en informatie; beter beeld van belasting door gebied zelf
- Contacten en kennisuitwisseling over meetmethoden met andere waterschappen
- Objectieve informatie delen met agrariërs

Maar ook ....

Onze conclusies over en ervaringen met het project

....

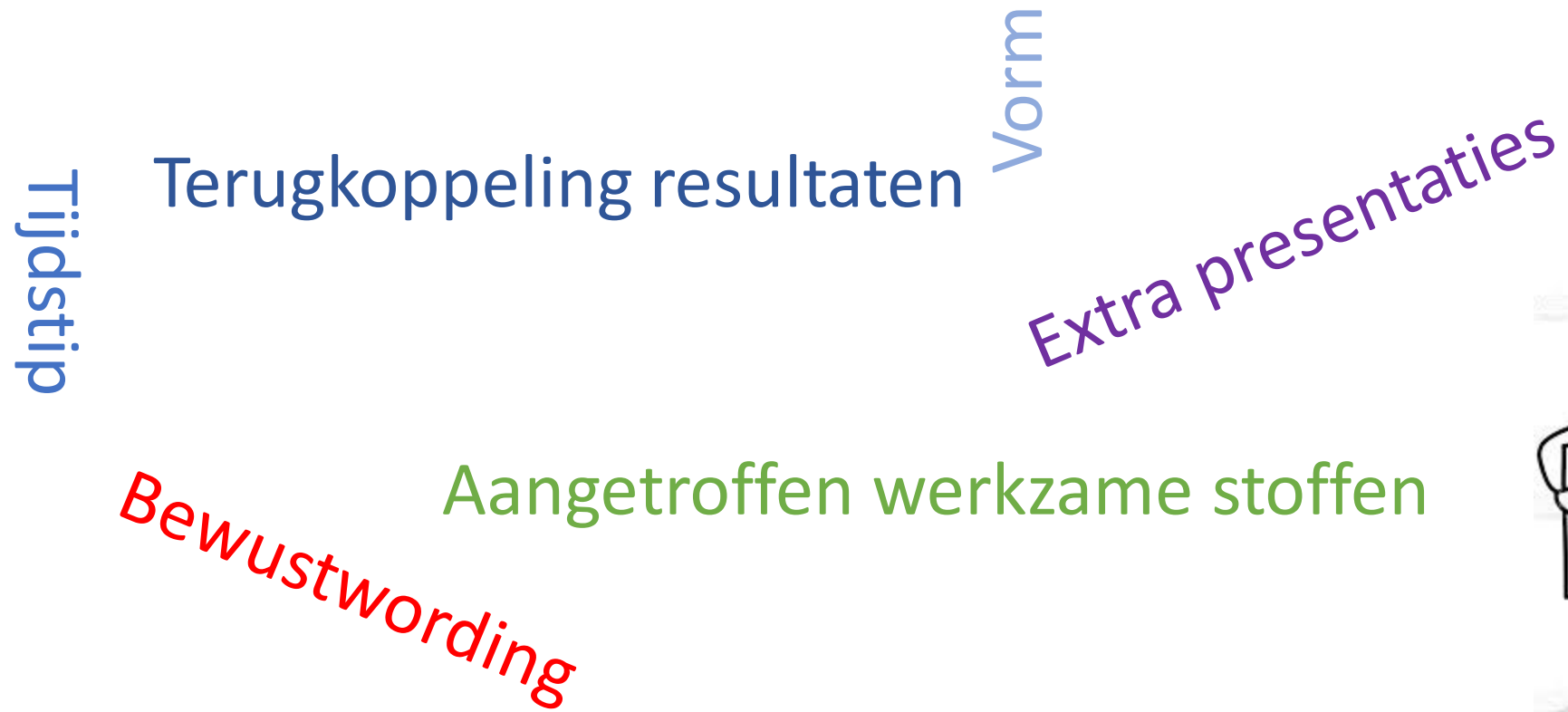
- Het is kostbaar en arbeidsintensief
- Voor een gebied met meer in-/uitlaten: gecompliceerder, duurder
- Veel werkzame stoffen worden voor groot aantal verschillende teelten gebruikt
- Effectgerichte metingen (watervlooiën) meer duiding?

Het doel van het project bereikt?

- Door corona nog relatief weinig bedrijfsbezoeken
- Oorzaak – gevolg is moeilijk te duiden (teelten – middelen – weer – invloed project)

En wat vind u?

Programma

19:00 u. Inloop met koffie en thee

19:30 u. Welkomstwoord bestuurder (Jeroen Niezen)

19:35 – 20.00 u. Presentatie over project 'Perceelsemissie in de hand' (Sjoerd van der Meulen)

20:00 – 20:25 u. Presentatie monitoringresultaten (Carli Aulich)

20:25 – 20:35 u. Conclusies en ervaringen van het project

20:35 – 20:45 u. **Hoe gaan we nu verder?**

Vanaf 20:45 u. **Afsluiting met hapje en drankje**

Dank voor uw aandacht

Stomp 400 SC

Toelatingsnummer	10766 N
Wnr	W.24
Productgroep	Herbicide
Aard van het preparaat	Suspensie concentraat
Werkzame stof(fen) en gehalte(n)	Pendimethalin (400 g/l)

Classificatie

De identiteit van alle stoffen in het mengsel die bijdragen tot de indeling van het mengsel:	
-	
Pictogram	
Signaalwoord	WAARSCHUWING
Gevarenaanduidingen	H410 Zeer giftig voor in het water levende organismen, met langdurige gevolgen.
Voorzorgsmaatregelen	P273 Voorkom lozing in het milieu. P391 Gelekte/gemorste stof opruimen. P501 Inhoud/verpakking afvoeren naar verzamelpunt voor speciaal of gevaarlijk afval. STORL.
Aanvullende etiketelementen	SP 1 Zorg ervoor dat u met het product of zijn verpakking geen water verontreinigt.